

če sta stala na desni strani. Tega preziranja nista zaslužila! Provročili so to naščuvanost: ljubosumnost, strah za prvenstvo in boj za nadvlado. A tega »športnega gibanja« našemu narodu ni treba, ker je kvarno in pogubno zanj! Njemu je treba z eno besedo izobrazbe, ki ga usposobi za samovlado v moralnem pogledu: da spozna svoj notranji in zunanji svet, moči duha in telesa, sploh svojo tvorbo, produktivno silo, potem bo uravnal svoje življenje, dejanje in nehanje tako, kakor to odgovarja morali in zakonu, torej bo napredno vsega in vsakega tak, kakor to zahteva čas in poklic; potemtakem se dvigne tudi celota kot skupina posameznikov moralno in materialno na višino in do veljave, kamor hrepene zbuje duše in kamor kaže pot poznanje spečih sil mase naroda!

Tako izobrazbo pa da šola, osnovana na principih Bežkove knjige. Vsebinska naj preide med narod potom učiteljevega dela, potem pride zmaga nekrvavemu boju sama ob sebi.

Ne bojte se, da se narod plaši pred takimi abstraktnostmi! Vem iz lastne izkušnje, da ne! Pred leti smo osnovali na realki v Idriji v zimskih mesecih pravcato ljudsko šolo, ki se je vršila vsako nedeljo dopoldne od 8. do 12. in ki so jo posekali večinoma delavski sloji. Gospodje profesorji so govorili o svojih predmetih: o matematiki, fiziki, kemiji, zgodovini itd., jaz sem pa obravnaval temo: »Šola — nje preteklost, sedanjost in bodočnost.« In glejte: imel sem vsako nedeljo od 11. do 12. dopoldne do 50 rednih poslušalcev in poslušalk, ki so kazali očitno zanimanje in veselje do predmeta. In če sem izven učilnice srečal tega ali onega, pa sva mimoma drugega nekoliko pomoževala tudi o tem, o čemer smo govorili v šoli! In ko je tisti čas prvi pomladni dih poljubil našo kotlino, so na prisojnih bregovih — tako pustih in tako lepih — zadehtele prve vijolice. In nekega dne mi prinese pismonoša prav majhen zavojček. Odpre ga. V njem so bile prve vijolice in listek poleg njih, popisane z drobno pisavo: »Od Vaše hvaležne poslušalke!«

E. Gangl.

VAŽNO GLEDE PREMESTITVE »EX OFFO«.

Razsodba upravnega sodišča z dne 16. oktobra 1915, št. 6087, se glasi: Ako se učitelj in z njim omožena učiteljica premestita iz službenih ozirov, pristojna vsakemu izmed njih pravica do povračila selitvenih stroškov.

Naša prva matura.

Pazin, koncem julija 1916.

Dne 12. julija t. l. se je dokončala prva matura na ženskem učiteljskem v Pazinu. Vse kandidatke, ki jih je bilo 16, so napravile izpit dobro, tri od teh so dobile odliko. V javnost stopa šestnajst mladih učiteljic, ki jih ravno sedaj v Istri najbolj potrebujemo. To je v istini vesel dogodek v kulturnem življenju istrskih Hrvatov. Od kdaj obstoji učiteljska v Pazinu? Mnogi za ta zavod še do najzadnjega časa niso znali. Ustanovljeno je bilo učiteljske po inicijativi šolskega svetnika Kosa, načelnika občine dr. Kurelića in nekaj profesorjev gimnazije, ki so bili pripravljene darovati brezplačno svoj svobodni čas za vzgojo učiteljic. Tiho se je otvorilo, lepo napredovalo — in letos do neslo prvi sad: šestnajst vrlih učiteljic. Vzrastel je zavod kakor lepa vijolica na skritem solnčenem obronku. Pravico javnosti so zavodu pripoznali šele pred malo dnevi zaradi večkratnih prošnji. Na zavodu so poučevali brezplačno profesorji pazinske hrvaške gimnazije: šol. svetnik Kos, Pregelj, Frankola, Zgrablić, Bačić, Šantel, pl. Doroghy, pred izbruhom vojne tudi Novljan — in učiteljice Jericijeva in Jordanova. To je bila vzorna požrtvovalnost — pri naporni službi na gimnaziji zaradi pomanjkanja profesorjev poučevati še več ur na teden na učiteljskem! V preloženem šolskem letu je bil II. in IV., v prihodnjem bo I. in III. letnik. Stalna je nada, da bo zavod poddržavljen, kar bi bilo silno potrebno, ker sedaj Primorje nima preprandije za učiteljice. Oteti se mora končno pozabljenosti, da je ta važni kulturni zavod moral občutiti večkrat ledeni veter od tani, od koder bi ga bilo moralo greti gorko solnce. Prošlo je tudi to! Vivat, floreant, crescat!

Srednješolske vesti.

Učenci ljubljanske c. kr. višje realke na bojišču. Zavod namerava v svojem letnem šolskem poročilu priobčiti kar najbolj točen seznam vseh sedanjih in bivših svojih učencev, ki so se v boju za cesarja in domovino odlikovali, storili zgledne vojne čine ali pa so celo žrtvovali kri in življenje. Zato prosi ravnateljstvo svoje prijatelje na bojišče pozvati ljubljanskih realcev, da mu blagovoljno čim prej pošljejo kolikor se da podrobnih in zanesljivih izveštij o učencih, čijih imena naj se trajno ohranijo zavodovemu častnemu spominu. Tudi tozadevne slike in izreke iz knjig ali časnikov so dobrodošli, ker se bo priredila posebna spominska knjiga.

Italijanski konvikt na Dunaju. »L' Eco del Litorale« prinaša dolg in navdušen članek o italijanskem dijaškem konviktu na Dunaju. Pisec članka opisuje v živih barvah vse udobnosti, ki jih nudi konvikt italijanskemu študentu. Najlepša leža, razgled na Mariahilferico in na Gürtel, zračni prostori, dobro nadzorstvo... Za konvikta so od italijanske strani jako agitali. Konvikt je bil, a dijakov ni hotelo biti. Pri nas je pa ravno narobe: slovenski dijaki so, a slovenskega konvikta ni!

V konviktu za srednješolce-begunce z juga se sprejemajo tudi slovenski dijaki. Iz gotovega vira smo zvedeli, da se sprejemajo v konviktu za srednješolce-begunce z juga, ki ga je vlada ustanovila na Dunaju, XV., Marienhilfergürtel 41, (staatl. Studentenheim der Zentralstelle) tudi Slovenci, in sicer taki, ki so bili doslej na kaki nemški gimnaziji ali so vsaj toliko zmogni nemščine, da morejo nadaljevati svoje študije na nemški gimnaziji na Dunaju. Že sedaj je v omenjenem konviktu 5 slovenskih dijakov. Brž, ko jih bo nekaj več, dobijo svojega slovenskega prefekta. Šola se prične meseca septembra. V pomožnem odboru za begunce z juga na Dunaju, IV., Favoritenstrasse 5, pa ni zdaj nobenega Slovenca, vsaj uradnika ne. Zato se prosijo slovenski visokosolci, da bi se za to službo, ki je honorirana, objavili v korist dobre stvari.

Goriški dijaki-begunci, ki se nahajajo v konviktu za srednješolce z juga na Dunaju, prosijo knjig za pouk in zabavo. Blagovoljne pošiljatelj sprejema posredovalnica za goriške begunce v Ljubljani, Dunajska cesta 38.

Brezplačni železniški vozni listki za dijaške-begunce. Železniško ministrstvo je dovolilo na prošnjo dunajskega odbora za begunce z juga brezplačne vozne listke tretjega razreda dijakom-beguncem, ki obiskujejo kako šolo ali tečaj in ki se morajo posluževati za šolski obisk železnice. Dovoljeni so taki listki le za dežele: Češko, Moravsko, Dolenje Avstrijsko, Gorenje Avstrijsko, Štajersko in Solnograško za progo do 20 kilometrov. Prošnje na železniško ministrstvo z ubožnim izpričevalom.

Društveni vestnik. Skupne zadeve.

Slovenska šolska Matica. Publikacije S. š. M. za l. 1915 bodo ta mesec dotiskane. Zaradi vojnih razmer (pomanjkanje stavcev) se je tisk zakasnil. Pa tudi vsi p. n. poverjeniki še niso storili prevzete dolžnosti. Poverjeniki nekaterih okrajev so na bojnem polju. V takih slučajih naj priskoči okrajno učiteljsko društvo na pomoč in pobere letnino (4 krone). Do danes se iz naslednjih poverjeniških okrajev nismo prejeli za leto 1915 letnino: Kranjsko: Črnomelj, Kamnik, Sodražica, Kranj, Krško, Ljubljanska okolica, Čerknica-Logatec-Lož, Idrija, Vipava. — Štajersko: Brežice, Gornji grad, Kozje, Marenberk, Mariborska okolica (desni in levi Dravski breg), Ptuj (desni Dravski breg), Šoštanj, Vransko. — Goriško: Goriška okolica, Komen, Sežana, Bovec, Kobarid, Tolmin. — Istra: Koper, Kastav, Kvarnerski otoki, Pazin. — Trst: deške in dekliške šole.

Za poverjenike, ki so mobilizirani, naj pobere letnino njih voditelji, ali njih namestniki v službi, ali kdorkoli. Sme se pa poslati letnina tudi kar naravnost Slovenski šolski Matici v Ljubljano.

Naročajte in širite naš list!

Kranjske vesti.

MINKA VILMANOVA.

Krajni šolski svet na Dobravi pri Kropi naznanja, da je umrla dne 27. julija t. l. tamkajšnja učiteljica-voditeljica Minka Vilmanova. — Pekoja tovarišica, ki je bila navdušena učiteljica, pa je morala po mučni bolezni tako kmalu skleniti svoje mlado življenje, je bila sestra Cilke Vilmanove, učiteljice na Jesenicah. Naše sožalje! Pokojni kolegini blag spomin!

—r— **Petindvajsetletnico učiteljevanja** praznujejo letos sledeči tovariši: Bernot Ivan, c. kr. učitelj na državni obrtni šoli v Ljubljani; Cvar Andrej, šol. voditelj v Velikih Poljanah pri Ortenku; Grajland Franc, učitelj v Kostanjevici; Jaklič Viktor, c. kr. v. učitelj v Ljubljani; Juvanc Ferdo, šol. voditelj v Postojni; Malnarič Ivan, nadučitelj pri Sv. Križu pri Kostanjevici; Segar Ivan, učitelj v Radovljici; Verbič Franc, nadučitelj v Slavini; Vrščaj Ivan, šol. voditelj CM. šole v Trstu; Wigele Ferdo, nadučitelj v Loškem potoku. — Umrla sta Anton Arko, učitelj na IV. mest. šoli v Ljubljani, in Peterlin Franc, učitelj v Kolovratu. — Vsem tem ljubim tovarišem k temu službenemu jubileju iskreno čestitamo, želeč jim še mnogo zdravih in boljših let uspešnega delovanja v korist narodu in domovini! Obema prerano umrlima vrlima tovarišema pa ostani še nadalje najblajši spomin v naših srcih!

—r— **Druga patriotična zbirka volne in kavčuga.** Vojnoskrbstveni urad v c. in kr. vojnem ministrstvu na Dunaju je z dopisom z dne 18. julija 1916 pod št. 8774 vzel iz Ljubljane odposlano drugo zbirko volne in kavčuga na znanje in pooblastil mestni magistrat, naj izrazi v njegovem imenu za posebno ugodni uspeh te zbirke vsem, pri njej na ta ali oni način prizadejim osebam njegovo najtoplejšo in naskrenejšo zahvalo. Hkrati je sporočil, da se bo nabiranje nadaljevalo, zaradi česar bodo darila tudi zanjprej dobro došla. To se daje javno na znanje.

—r— **Počitniški dnevni zavetišči v Ljubljani in v Spodnji Šiški.** Ti počitniški dnevni zavetišči z več skupinami sta namenjeni šoloobveznim otrokom ljubljanskih deških in dekliških ljudskih šol in šišenske deške in dekliške ljudske šole, in sicer v prvi vrsti onim, ki imajo svoje očete v vojni in katerih matere morajo za zaslužkom, da preživijo družino. Zaradi tega ne morejo zadostno skrbeti za vzgojo svojih otrok. V teh zavetiščih bodo otroci — razen nedelj in praznikov — vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. ure zvečer pod nadzorstvom in varstvom učiteljskega zaposleni z raznimi zabavami in drugim koristnim bavlom. Tu bodo dobivali tudi dopoldansko in popoldansko južino in opoldansko kosilo, deloma proti mali odškodnini, po potrebi pa tudi brezplačno. Dečki in deklice ljubljanskih ljudskih šol naj se vpišejo na II. mestni deški ljudski šoli na Cojzovi cesti, šišenskih šol pa v občinski hiši v Spodnji Šiški. Priglasence bo v zavetišča sprejemal c. kr. mestni šolski svet. Deklice ljubljanskih dekliških šol se bodo pridilele že obstoječemu počitniškemu dnevnu zavetišču v Lichtenurnovem zavodu. Deklice spodnješišenske šole pa se bodo zbirale v posebni skupini v Spodnji Šiški.

—r— **Padel** je na severnem bojišču, zadet od šrapnela v trebuh in desno roko, Josip Cvelbar, abiturient novo-meške gimnazije in kadet, nadarjen, inteligenten mladenič. Bil je sotrudnik »Zvončkov«, kjer je pod imenom Bogumil Gorenjko priobčeval pesmi, povesni in risbe. — Bodi mu ohranjen blag spomin!

—r— **Poročil** se je Vladimir Vrteč, c. kr. evidenčni geometer v Ribnici, sedaj c. kr. enoletni prostovoljec, s Poldko Tomšičevo, učiteljico v Ribnici. Bilo srečno!

—r— **Šola za invalide.** Glasom razpisa c. kr. ministrstva za javna dela se je na strokovni šoli v Kočevju ustanovila šola za invalide s posebnim načrtom. Za te teče se invalidi, ki so veščine nemškemu jeziku, zglase lahko vsak čas: poučevalo se bo pa v naslednjih predmetih: A) Elementarni tečaj: 1. Pisanje za enoročne. Levično pisanje. 2. Pouk nemščine v govoru in pisavi, aritmetika, obrtno računstvo, obrtne naloge, nauk o splošnem državljanstvu. B) Tečaj za praktične poklice: 3. Tečaj za stenografijo in strojepisje. C) Tehnični tečaj: 4. Predavanje o risanju, geometriji in osnovah. 5. Risanje za mizarje, strugarje

in modelirje. Vsak že superarbitriran invalid, ki bi želel priti v šolo, naj to naznači ravnateljstvu strokovne šole za mizarstvo v Kočevju ali pa deželni komisiji za preskrbo vračajočih se vojakov v Ljubljani ter hkrati tudi pove, kateri stroki bi se rad posvetil. Pouk je brezplačen, drugi stroški (stanarina, hrana i. d.) se bodo pa krili iz invaliditet in dodatkov deželne komisije za preskrbo vračajočih se bojevnikov. — Take šole za invalide, ki so veščine nemškemu jeziku, hočejo ustanoviti tudi na raznih nemških šolah v Ljubljani. Nekdo je poročal, da je tak sklep kranjskega deželnega šolskega sveta. Takega sklepa pa v kranjskem deželnem šolskem svetu, kolikor vemo, nikdar ni bilo, zato smo popolnoma prepričani, da bo država skrbela tudi za ono veliko večino tistih invalidov na Kranjskem, ki nemškemu jeziku niso vešč. Na bojiščih ni razlik med junaki, ki so vešč enemu ali drugemu jeziku, in zato država tudi ne bo nikakor delala razlike, da bi za ene bolj ali za druge manj skrbela. Vsak invalid je izpostavljal življenje za Avstrijo, in avstrijska misel je bila, ki se je zanj boril. Ta avstrijska misel pa zagotavlja vsem narodom enakopravnost, kakor je ugotovljena v državnem osnovnem zakonu.

—r— **Odlikovanje.** Red železne kroge III. razreda z vojno dekoracijo je dobil nadporočnik v rezervi, strokovni učitelj na dež. kmetijski šoli na Grmu Albert Vederjak bos.-h. pp. 4 v priznanje posebno hrabrega in uspešnega zadržanja pred sovražnikom. Čestitamo!

Štajerske vesti.

Društvo, Samopomoč štajerskega učiteljstva naznanja, da sta zopet dva društvena člana padla na polju časti in sicer:

ERNEST RUCKER,

učitelj in enoletni prostovoljec, dne 9. avgusta 1915 v Koriovu v Galiciji, in

MAKS ZOLNERIČ,

učitelj in poročnik, dne 25. oktobra 1915.

Prispevki po 4 K naj se za ta 144. in 145. smrti slučaj zanesljivo vplačajo tekom meseca avgusta t. l.

Slava spominu obeh junakov!

Geishorn, 27. julija 1916.

Odbor.

—š— **Umazana literatura.** Prodaja umazanih knjig in brošur je prepovedana. Štajersko cesarsko namestništvo razglasi: Ker se še dogajajo slučajji, da se v kljub prepovedi prodajajo po trafikah knjige in brošurice umazane vsebine, se s tem vnovič naroča trafikam, da je strogo prepovedano prodajati mladini razne knjige in brošure umazane vsebine. Na tozadevne prestopke se, določa denarna globa do 2000 K. — Pametno in koristno!

—š— **Padel** je na severnem bojišču rezervni kadet Konrad Živko, sin bivšega nadučitelja Živka v Poberžu pri Mariboru. — Časten spomin junaku!

—š— **Odlikovan** je bil za hrabro in junaško zadržanje pred sovražnikom c. kr. nadporočnik Ivan Glinšek, učitelj pri St. Jurju p. D. — Čestitamo!

—š— **Delo šole v št. Rupertu v dobi vojne.** Nakupilo, naredilo oziroma nabralo se je potom šole: 243 parov krp iz flanelne za noge, 11 parov volnenih rokavic, 17 komadov volnenih snežnih čepic, 8 parov nogavic iz bombaža, 1050 komadov papirnatih podplatov, 150 kg robidnega listja za čaj, 50 kg raznih kovin, 13.55 K za predmete v prid vojne, 20 K za 100 kokard, 4.11 K za »Rdeči križ«, 4.22 K za zaklad vdov in sirot, 25.49 za vojaški dan 1914, 5.02 K za vojaški dan 1915, l. vojno posojilo: 200 K podpisal nadučitelj Fr. Zupančič, 2000 K podpisali drugi po prizadevanju nadučitelja: IV. vojno posojilo: 5000 K podpisal nadučitelj Fr. Zupančič, 100 K šolska mladina in 17.000 K drugi po prizadevanju nadučitelja: 129.87 K zbirka »Tedna Rdečega križa«: 90 K za 3 srečke »Rdečega križa« podp. nadučitelj, 90 K za 3 enake srečke podpisala nadučiteljica hči Zorka in 30 K za eno srečko podp. nadučiteljev sin Stanko.

—š— **Južnoštajerska hranilnica v Celju** bo oddala podpore za jubilejne ustanove »Cesarja Franc Jožefa I.« in »Spodnještajerske jubilejske ustanove« dijakom ali učencem slovenske narodnosti, ne oziraje se na kakovost in ne na mesto

šole, ki jo obiskujejo. Prosilci za podpore iz »Cesarja Franc Jožefa I. jubilejske ustanove« morajo biti pristojni v okraj: Šmarje pri Jelšah, Gornjigrad, Šoštanj, Sevnica ali Vransko, oni za podpore iz »Spodnještajerske jubilejske ustanove« pa smejo biti tudi iz drugih krajev. Prošnje je vložiti do 1. septembra 1916 pri Južnoštajerski hranilnici v Celju ter priložiti njim ubožno izpričevalo, domovnico in izpričevalo o zadnjem minulem šolskem tečaju ter mora imeti prošilec najmanj prvi napredovalni red. Visokošolci pa se morajo izkazati z izpričevali dveh docentov glavnih predmetov o povolnih, pri njima opravljenih zasebnih izkušnjah, z indeksom, ki svedočuje pohajanje predavanj v minulem in vpis v tekočem tečaju. Podpora smejo dobiti tudi začetniki v javnih službah.

Koroške vesti.

—k— Časi se izpreminjajo. Pod tem naslovom piše celovski »Mir«: »Čuden naslov, kaj ne? In vendar se nam zdi treba, zabeležiti ta stari, vsakomur znani rek. Kdo po Koroškem se ne spominja krika, ki so ga zagnali gotove vrste ljudje, ki so podtikali Slovincem vsemogoče reči, čeravno je večina teh ljudi morala vedeti, da so natolcevanja? O vrlim slovenskem polku št. 17 so takoj, ko je odšel iz Celovca, začeli razširjati čudne novice. Pribili smo to že enkrat in ne bomo ponavljali. Pribijamo le, da nihče od ljudi, ki so tako govorili, ni bil kaznovan. Časi so se izpremenili. — Vrli oficirji, ki služijo pri tem hlabrem polku in ki so prihajali v Celovec, so nad vse hvallili kranjske Janeze in slavili ta polk za zgled. Uradna poročila so ga kakor druge polke iz Koroške, Štajerske in Kranjske večkrat pohvalno omenila. — Nato opisuje članek, kako so se slovenski vojaki, posebno pa lovski bataljon št. 7 in deli pešpolka št. 17 odlikovali zadnje čase v bojih na tirolski fronti, tako da Italijani sami opravičujejo svoje neuspehe z junaštvom čet III. zboru. Naglašajo po »Tagespošti« dalje, da je bil tretji armadni zbor že v mirnem času določen za to, da udari proti Italiji. Potem piše: »Tako priznanje naše vojske gotovo veseli in šteli smo si v svojo praktično dolžnost, da smo junaštvo naših fantov in mož iznova pribili — tembolj, ker njihova pisma razodevajo, da se vsi slovenski vojaki do zadnjega moža zavedajo, kaj da so bili za Avstrijo v času hude preizkušnje, ne v prazni besedi, ampak v dejanju, in naznanjajo, da bodo po srečno končani vojni tudi zahtevali zasluženo plačilo za svoj slovenski narod!«

—k— Razpust društva. Koroška deželna vlada je društvo »Drava« v Beljaku na podlagi določb § 24 postave od 15. novembra 1867 razpustila.

Goriške vesti.

—g— Učnim osebam goriškega šolskega okraja. C. kr. uprava begunskega taborišča v Steinklamm (k. k. Barackenverwaltung Steinklamm, Post Rabenstein in Niederösterreich) naznanja, da bi rada odprla dva slovenska šolska razreda za otroke slovenskih beguncev s soške fronte in da v to svrhu potrebuje dve učni osebi, če le mogoče dva učitelja. Učne osebe v taboriščih imajo prosto hrano in stanovanje in 80 K mesečne nagrade. Razentega se jim povrnejo tudi potni stroški. — Učne osebe goriškega šolskega okraja, ki za vojne ne službujejo v okraju in bi želele sprejeti učiteljsko službo v kakem begunskem taborišču, naj se takoj javijo goriškemu okrajnemu šolskemu svetu v Ajdovščini.

—g— Abiturientke goriškega učiteljskega, ki so napravile zrelostni izpit v Ljubljani, se tem potom najtopleje zahvaljujejo vsej cenjenej komisiji in posebno še g. Bežku, ravnatelju goriškega moškega učiteljskega. Poslednjemu gospodu gre posebno hvala, ker se je toliko prizadeval, da niso gori omenjene abiturientke izgubile svojih študijskih let, marveč jim je pripomogel celo do mature.

—g— Goriški deželni odbor izda poročilo o svojem delovanju med vojno; iniciativo za to je dal notranji minister Hohenlohe, češ, naj se javno sporoči ljudstvu, kaj dela deželni odbor na Dunaju.

—g— V Komnu postavijo meseca septembra spomenik nadvojv. Josipu, avgusta pa bodo blagoslovljeni spomeniki na vojaških pokopališčih v Komnu, Svetem in Gorjanskem. Baje pride k slovesnosti vojaški škof Bjelak.

Tržaške vesti.

—t— Državno ljudsko šolo v Trstu na Via della Fontana je obiskovalo v minulem šolskem letu 1183 učencev; po narodnosti: 366 Slovencev, 401 Italijan, za Nemce je bilo vpisanih 319 učencev, 6 jih je drugih narodnosti.

—t— Iz učiteljskih krogov pišejo »Edinosti«: Čuden slučaj usode. Pred seboj imam dobro uspešo fotografijo. Velika skupina: »Učiteljstvo slovenskih šol Trsta in okolice o priliki uradne okrajne konference dne 7. jan. 1913. v verdelski šoli.« Sami znani obrazi... Stoj! Gledaj — groza — v prvi vrsti zgoraj! Prav tik drug drugega po vrsti: Rado Meršek, Julijan Gerdol, Rudolf Čuk! Tako jih je razpostavila onega dne spretna roka fotografa Jerkiča, ker je tako ugajalo njegovemu okusu... Danes je tožen pogled na to skupino!... Prav po vrsti: Meršek prvi, Gerdol drugi, Čuk tretji! Imena vseh treh se danes bliščijo v zlati knjigi naših junakov, ki so dali za domovino vse — dali so življenje! Slava njihovemu spominu!

—t— Iz ruskega vjetništva je pisal praporščak Ferdinand Ferluga, učitelj z Opčin. Nahaja se v Ardatovem skupno s tov. Spangerjem in Rustjo. Godi se jim primeroma dobro.

—t— Prireditev otroškega vrta v Verdclci ob zaključku šolskega leta je uspela najbolje. Otroci so igrali in peli neverjetno dobro; vsa čast malim gojencem.

—t— Razpuščena društva. Namestništvo je razpustilo naslednja društva: »Gabinetto di lettura« v Balu, »Gabinetto di lettura« v Kanfanaru, »Circolo operaio« v Rovinju, »Unite« v Premanturi, »Unione Istriana« v Banjolihi, »Circolo di cultura« v Pomerju, »Società della biblioteca popolare« v Vodnjanu, »Gabinetto di lettura« in »Circolo Nazionale« v Nezezinah, »Circolo popolare di lettura« v Osoru in »Gabinetto di lettura Algarotti« v Krku.

—t— Šolske stvari. Mestni magistrat nam sporoča, da je cesarski komisar posle, ki se nanašajo na podeljevanje šolskih podpor in stipendijev ter na šolske pristojbine, poveril odslej VI. magistratu, oddelku, ki se nahaja v III. nadstropju mestne palače.

—t— Tržaško državno ljudsko in meščansko šolstvo. V uradnem »Osservatore« je citati nekoliko statističnih podatkov o državni dekliški ljudski in meščanski šoli v ul. San Giorgio in državni deški ljudski in meščanski šoli v ulici Santà. Učni jezik je na obeh zavodih seveda nemški. Na dekliški šoli se je vpisalo ob začetku leta 1046 učenec, ob koncu leta jih je bilo 1004. Po narodnosti jih je bilo 257 Nemk, 443 Italijank, 299 Slovencev in 5 drugih narodnosti; po veri 970 katoliške, 13 protestantske, 2 anglikanske, 7 pravoslavne in 12 židovske vere. Poročilo o deški šoli naveda ob koncu leta 880 učencev. Trije meščanski razredi zavoda se nahajajo v ulici sv. Frančiška, en ljudskošolski razred pa v ul. Edmondo de Amicis št. 6. Podatkov o narodnosti učencev poročilo ne naveda. — Pravi pa, da sta temu zavodu priključena otroški vrtci in nemško deško zavetišče. Oba zavoda se nahajata v ul. sv. Vita in sta bila ustanovljena oba tekoma letošnjega šolskega leta po krepki pomoči ekselence gospoda namestnika. Oba zavoda prenapolnjena. — Kakor smo že rekli, poročilo deške šole ne naveda narodnosti učencev, zakaj tako bi imeli zopet najlepši dokaz, kako nujno potrebno je razširjenje slovenskega šolstva v Trstu. Naše CM šole so polne, prenapolnjene, na nemških državnih šolah je vsa sila naših otrok. Koliko jih je po drugih neslovenskih šolah! Kam z vso to deco, kje naj dobi izobrazbe v svojem materinem jeziku, kakor bi jo morala imeti po naših državnih osnovnih zakonih? Prepričani smo, da je najmanj 1000 slovenskih otrok v neslovenskih šolah, in to samo zato, ker ni primernih slovenskih šol; število, ki naravnost vpije po pravični ureditvi šolskega vprašanja v Trstu. Gospoda namestnika poznamo kot resničnega prijatelja šole in šolske dece, in to je tudi pokazal s svojim prizadevanjem, da sta se državni deški šoli priključila nemški otroški vrtci in nemško deško zavetišče. Gospodu namestniku so tudi dobro znane vse najupravičenejšje naše slovenske šolske zahteve, in zato tudi trdno pričakujemo, da se s pomočjo gospoda namestnika smemo za pričetek prihodnjega šolskega leta nadejati temeljite izpremembe glede našega šolstva. Obenem pričakujemo, da se gospod namestnik zavzame tudi za našo deco kot tako, ki ji moramo sami z onim, kar si odtrgamo od svojih lastnih ust, vzdrževati otroške vrtece, ne da bi mogli sploh misliti na kaka zave-

tišča, »rikreatorije«, kakor jih je vse polno za deco druge narodnosti, in dobiva deca tamkaj poleg razvedrila tudi obleko, obutev in še toliko drugega. Lahko rečemo, da je najmanj 90 odstotkov očetov naše slovenske dece v službi domovine na vseh mogočih bojiščih, in ta naša slovenska deca je v največji večini ubožna, zaradi vojnih razmer tako ubožna, da ji je kosček kruha največja slaščica in nova obleka sploh nepoznan vesel dogodek. Gospod namestnik, ne pravimo, da je Vasa dolžnost, da posvečate svojo skrb tudi tej naši ubogi deci, pravimo pa, da je ta naša deca nujno potrebna vsaj enake podpore iz državnih in občinskih sredstev, kot jo uživa deca naših soobčanov drugih narodnosti, in to tem gotoveje, ker je deca tistega slovenskega naroda, ki ste mu poleg drugih tudi Vi sam tolikokrat z največjim zadovoljstvom priznal v vseh okolščinah neomajno zvestobo in vdanost do domovine in cesarja!

Istrske vesti.

—i— Slovensko-hrvatska veselica v Pulju. V nedeljo, dne 23. julija, so priredili združeni Slovenci in Hrvatje na Monte Cane v Pulju veselico v proslavo 50letnice bitke pri Visu. Prišlo je na tisoče občinstva, civilisti vseh slojev, vojaštvo in mornarištvo do najvišjih častnikov, in vsa ta velikanska množica je pokazala slovansko lice dosedaj laškega Pulja. Za zabavo je bilo najbolj preskrbljeno. V sredi veselicega prostora, na velikem napravljenem odru so se vrtili veseli pari ob zvokih slovanskih skladb mornariške godbe. V mnogobrojnih paviljonih se je našlo vse, kar si je požel lačni ali žejni želodec. In po vsem veselicnem prostoru se je razlegala slovensko-hrvatska pesem »Slovenec in Hrvat«, »Lepa naša domovina«, »Buči morje« i. dr. in se je izgubljala v daljavi bučnega Jadranskega morja. Bilo je nekaj divnega, samo vsem je prehitro minil čas, saj kaj takega se ni pričakovalo! Pokazali smo Lahom, da živimo tudi mi, da Adrija in Pulj sta od nekaj bila slovanska in tako hočeta ostati, vdana in podložna svoji materi-čuvajki Avstriji. In mi, združeni Slovenci in Hrvatje, mornarji in vojaki, mi stojimo trdno kot skala, čuvajki slovansko-avstrijske Adrije proti laškemu izdajalcem. Bog nam daj doživeti takih slavnih dni še mnogo, mnogo, ne samo zdaj za vojne, ampak tudi po miru pokažimo Lahom, kaj so Slovenci in Hrvatje v Pulju. — »Polaer Tagblatt« zaključuje svoje poročilo: »To je bila prilika za tukajšnje Slovane, da so tudi oni s svoje strani prispeli k blaženju ran, ki jih je vsekala vojna, in da so tekmovali z drugimi narodnostmi v domovinskem delovanju. To je bilo gotovo plemenito početje, ki mu gresta kakor vsakemu delu na polju dobrotvornosti — priznanje in zahvala.«

—i— Slovenske in hrvatske begunske sirote na Dunaju. Notranje ministrstvo je ukazalo z odlokom 6. julija 1916 centralnemu odboru za begunce na Dunaju, da naj takoj pripravi azil za 150 vojnih sirot, ki se vzamejo iz begunskih taborišč v Steinklamm in Brücku ob Litvi. Sirote morajo biti slovenske in hrvatske narodnosti.

—i— Proslava 50letnice bitke pri Visu se je v Pazinu izvršila na sijajen način. Zjutraj je svirala mornariška godba po mestu, ob 9. dopoldne je bila slavnostna maša, ki se je je udeležil na častnem sedežu tudi veteran Matej Marušić, ki se je bojeval na »Novari« pri Helgolandu in pri Visu. Popoldne je bila vrtna veselica, na kateri se je nabralo poleg darov, došlih z raznih strani, 8000 kron.

—i— Razpuščeno društvo. Tržaško namestništvo je razpustilo društvo »Circolo di lettura« v Buzetu.

—i— »Primorske Novine«. Na Sušaku je začel pod tem naslovom izhajati nov hrvatski list. Posledica sedanjih dogodkov je bila ta, da sta prenehala izhajati oba lista, ki sta pred vojno izhajala na Reki. Ali ta lepi kraj — tako naglašajo uredništvo v pozdravnem članku — v katerem je toli razvita tudi čvrsta narodna misel in v katerem živi toli bister napreden in marljiv narod in v katerem je toli razvita misel za zdravo kulturno in solidno trgovsko življenje in napredek, ni smel ostati dalje brez svojega glasila. Nesštevilno kulturnih in gospodarskih potreb je, ki zahtevajo javne diskusije. »Izogibati se hočemo« — tako naglašajo uredništvo novega lista — »vsakega strankarstva in osebnosti in takega dela, ki bi nas v teh težkih časih rihorda še bolj odtrgalo drugega drugemu, marveč se hočemo prizadevati« — kolikor je to danes sploh možno — da bi se čimbolj bližali drug drugemu in sestavljali čim

močnejšo verigo, kar nam današnje težke razmere posebno nalagajo. To bi bil torej naš program, ki se ni pretresal in ustvaril na nobeni skupščini, marveč ga jemljemo iz svoje duše, uverjeni, da naš bodo čitatelji popolnoma razumeli.«

Iz Dalmacije.

—d— Obsodba. Po večdnevni razpravi pred tržaškim sodnim senatom v Gradcu je bila razglašena razsodba proti Niku Bartuloviću, bivšemu uredniku splitske »Slobode«. Obsojen je na pet let ječe. Branitelj dr. Pečarović je vložil pritožbo ničnosti.

—d— Padel je na severnem bojišču kadet Zvonimir Butković, odlični hrvatski časnikar, ki si je tudi kot pisatelj pridobil mnogo ugleda. Pred vojno je bil urednik Butković dunajski korespondent zagrebskega »Obzora«. Rodom Dalmatinec je poznal Butković zlasti dobro političke prilike na našem jugu in je bil svoj čas sotrudnik »Novega lista« na Reki in »Balkana« v Trstu. Simpatičen, živahen in inteligenten, si je Butković povsod pridobil mnogo prijateljev in spoštovanja. Redakcijo »Obzora« in hrvatsko žurnalistiko je zadel z Butkovićevimi smrtjo občutna izguba. Vrlemu možu, ki je mnogo prezgodaj legel v junaški grob, bodi ohranjen časten spomin!

—d— Italijanski uradni jezik v Dalmaciji. Iz Zadra prinaša »Hrvatska Rječ« zanimiv dopis: Znana je borba hrvatskega naroda za hrvatski, a proti italijanskemu jeziku v kraljevini Dalmaciji. Tam živi Hrvatov in Srbov 98,5%, a 1,5% je Italijanov ali poitalijančenih Hrvatov in Srbov. Pač se sliši paradokso, toda v Zadru se nahaja poleg katoliških tudi nekaj pravoslavnih Italijanov. Borba za hrvatski jezik se je pričela z jezikovno naredbo leta 1909., s katero se je uvedel hrvatski jezik kot uradni jezik, pustil pa se je italijanski jezik na izrečno željo vlade zaradi bivše zveze z Italijo: a) v vseh c. kr. državnih uradih ob morju (in to je gotovo vsa Dalmacija); b) v vseh centralnih uradih; c) pomorski urad za Dalmacijo s sedežem v Trstu je proti tej naredbi rabil ostantativno italijanski jezik v vseh spisih, ki so se tikali Dalmacije, kar je bilo popolnoma proti tej naredbi; d) na poštnih pečatih vseh mest in večjih krajev je bil poleg hrvatskega tudi italijanski naslov; e) vse tabele in uradni pečati uradov pod a) in b) so bili dvojezični. — Ta naredba obstoja tudi še danes, in tudi uradno glasilo naše vlade izhaja napol hrvatsko, napol italijansko. Komaj je bil pred enim letom ob izbruhu vojne razpuščen zadrski občinski zastop, ta brezobzirni brlog italijanščine v Dalmaciji, pa bo sedaj, tega se nadejamo, prenehala tudi umetno sestavljena italijanska večina v zadrski občini — saj živi tam $\frac{1}{4}$ Hrvatov, a samo $\frac{1}{4}$ Italijanov. In tako smo tu doživeli, da je imelo $\frac{1}{2}$ % prebivalstva pogosto več pravice, kakor večina prebivalstva v tej čisto hrvatski zemlji. — Italijanski irredentizem je hotel na ta način napraviti vtisk, kakor da je Dalmacija italijanska, in tudi danes nahajamo dan za dnevom v italijanskem časopisu trditve o »italijanski Dalmaciji«. Medtem pa se, kakor je znano, celo Angležji, Francozi, Rusi in Srbi upirajo z vso energijo italijanskim zahtevam po Dalmaciji. Medtem čuvajo ob Soči hrvatske mišice, da Italijan ne more vdreti v naše zemlje...

Splošni vestnik.

Prošnje za oprostitev od vojaške službe. Čedalje bolj se pojavljajo slučajji, da stranke prošnje za oprostitev od vojaške službe vpošiljajo neposredno c. in kr. vojnemu ministrstvu, c. kr. poljedelskemu ministrstvu, c. in kr. vojaškemu poveljstvu, c. kr. deželnemu predsedništvu itd. Opozarjamo, da je vse prošnje za oprostitev od vojaške službe vlagati pri okrajnem glavarstvu (v Ljubljani pri mestnem magistratu), sicer se vbodoče ne bodo upoštevale ne tu, ne tam. Prošnje je kaznovati z 1 K, priloge s 50 v.

Travniška detelja kot prikuha. Na nekem predavanju je višji štabni zdravnik dr. Bonne priporočal travniško deteljo kot jako okusno in redilno zelenjavo, ki se prav lahko povsod dobi. Tozadevni poizkusi v neki častniški kuhinji so to trditev v vsem obsegu potrdili. Travniška detelja se osnaži in opere ter pripravi kot špinača, ki ima svoj poseben prijeten okus. Tudi poizkusi s svežim listjem rdeče redkvice so se izborno obnesli. Pri sedanjih razmerah, ko je tako težko dobiti svežih prikuh, utegne poraba travniške detelje marsikomu pomagati iz zadrege.